

Oogst 1965 achteraf bekeken en de verwachting voor 1966

Toestand van grond vooral belangrijke factor

Een jaar geleden werd voor de eerste maal een verwachting uitgesproken over het komende oogstjaar. Deze luidde gunstig: „Blijft het thans heersende, vrij droge weer voortduren of komt er een middelmatige regenval, dan zal de opbrengst even goed worden als in 1964. Zelfs als er dit jaar veel regen komt, mag toch zeker wel op een middelmatige opbrengst worden gerekend. Dit geldt onder voorwaarde, dat geen uitzonderlijke omstandigheden optreden”.

Achteraf beschouwd is de laatste toevoeging zeker geen overbodige luxe geweest! Het tekent de betrekkelijke waarde van een dergelijke voorspelling waarvan we ons ten volle bewust zijn. Toch is het nuttig eens terug te zien en na te gaan, in hoeverre de verwachting met de werkelijkheid in overeenstemming is geweest. Hoe is het eigenlijk mogelijk een dergelijke verwachting te geven? Wij zijn immers geen „waarzeggers”. En hoe het weer in het volgende seizoen zal zijn, is ons niet bekend.

De uitspraak komt voort uit onze opvatting, dat de grootte van de opbrengst voor een belangrijker deel veroorzaakt wordt door de tegenwoordige toestand van de grond dan door het komende weer. Deze toestand van de grond is bepaald door de weersomstandigheden.

door
dr. F. van der Pauw
instituut voor Bodemvruchtbaarheid Groningen

In het bijzonder door de regenval in een lange voorafgaande periode. Is deze in het vorige jaar of nog erger in voorgaande jaren, overwegend te hoog geweest, dan wordt de toestand van de grond geleidelijk slechter. Omgekeerd treedt herstel op in een overwegend droge periode. Onder „toestand” verstaan we die van de grond in zijn geheel, dus niet alleen de structuur of de rijkdom aan voedingsstoffen. Na de betrekkelijk droge jaren 1963 en 1964, in welk laatste goede opbrengsten werden verkregen, leek bij de aanvang van 1965 inderdaad een gunstige toestand te bestaan.

INTERESSANTE PRAKTIJKERVARING

De met aardappels op twee proefvelden in de veenkolonien verkregen uitkomsten maken dit duidelijk. Op beide zijn sedert 1947 jaarlijks Voran-aardappelen op gelijke wijze verbouwd. Te Borgercompagnie werd met 120, te Emmercompascuum met 170 kg stikstof

per hectare bemest. In bijgaande figuren is het verloop van de opbrengsten (stippen) van 1947 af voor beide proefvelden met vol getrokken lijnen aangegeven.

De ligging van de punten, die de opbrengsten in 1964 aangeven, wettigen een gunstige verwachting voor het volgende jaar. Hierbij zij opgemerkt, dat er tussen de resultaten van deze proefvelden en de uitkomsten van de landbouwpraktijk steeds een vrij duidelijke overeenstemming heeft bestaan. Er mag dus verondersteld worden, dat wat op deze proefvelden gevonden is, in het algemeen ook voor de praktijk in de veenkolonien zal gelden. Voor verderaf gelegen gebieden wordt dit natuurlijk minder zeker.

In de figuur zijn ook de uitkomsten van 1965 aangegeven. Bovendien geven cirkeltjes de opbrengsten aan die bij een zwaardere bemesting zijn verkregen, nl. met 200 kg stikstof te Borgercompagnie en met 240 kg te Emmercompascuum. Het verloop van deze opbrengsten is aangegeven door stippellijnen. Het zal blijken, waarom deze vergelijking nodig is.

In verscheidene jaren hebben de lagere giften die meestal ook door de praktijk worden toegepast, al ongeveer de hoogst bereikbare opbrengst opgeleverd. Er zijn echter enkele uitzonderingen waaronder 1965.

Op het proefveld te Borgercompagnie werd bij een normale bemesting nog een middelmatig goede opbrengst verkregen. Bij zwaardere bemesting was deze echter belangrijk hoger. Eigenlijk mag zelfs worden gesproken van een zeer goede opbrengst, die nauwelijks onderdeed voor die in 1964! Wij kunnen hieruit opmaken, dat de lagere opbrengst met normale bemesting (die al in maart gegeven was!) een gevolg is geweest van gedeeltelijke uitspoeling van de stikstof. Als hiermee rekening wordt gehouden, is de opbrengst blijkbaar toch goed geweest.

Het is niet onaardig op te merken, dat een groot verschil in opbrengst tussen normale en zware bemesting ook in 1959 opgetreden is, maar om een te gestelde reden. In dat jaar werkte de stikstof onvoldoende, omdat de

grond te droog was om deze in opgeloste vorm naar de wortels te brengen. Een naar boven gericht pijltje geeft aan dat zelfs 200 kg stikstof toen nog niet voldoende was.

Nog interessanter is de uitkomst te Emmercompascuum. Bij normale bemesting was de opbrengst in 1965 lager dan ooit het geval is geweest. Het gewas maakte een povere indruk, licht groen, met opvallende tekenen van magnesiumgebrek (op magnesiumrijke grond); een verschijnsel dat vaker met stikstofgebrek gepaard gaat. De normale bemesting was onvoldoende. Met 240 kg stikstof was de opbrengst belangrijk hoger. Er kon echter uit de uitkomsten worden afgeleid, dat deze gift nog niet toereikend is geweest. Van de hoogst bereikbare opbrengst kon een vrij nauwkeurige schatting worden gemaakt. Deze zou bij voldoende stikstofvoeding 39,4 ton per ha hebben bedragen. Deze opbrengst kan voor deze grond middelmatig goed worden genoemd en is aanmerkelijk beter dan het bij de normale bemesting verkregen resultaat (28,5 ton). Ook hier zien wij dus, dat de slechte uitkomst aan uitspoeling van stikstof moet worden geweten.

Zoals men weet, is de zware regenval in het voorjaar voor het Rijkslandbouwconsulentschap voor Bode- en Bemesting, met medewerking van het Instituut voor Bodemvruchtbaarheid en het Proefstation voor de Akker- en Weidbouw aanleiding geweest het advies te geven, indien hiervoor aanleiding bestond alsnog aanvullende bemesting

met stikstof te geven. Zij die deze raad hebben opgevolgd, zullen er meestal profijt van hebben gehad.

1965 GAF GROTE VERSCHILLEN TE ZIEN

De uitkomsten van deze proefvelden staan niet op zichzelf. Het jaar 1965 is gekenmerkt door zeer grote verschillen. Wintergranen en vroeg gezaaide zomergranen waren soms verrassend goed, maar ook aardappelen en zelfs bieten en erwten hebben soms goede uitkomsten gegeven. Hieruit blijkt, dat planten onder ogenschijnlijk zeer ongunstige weersomstandigheden toch goed kunnen groeien, mits de toestand van de grond in orde is. Nadelen zijn ontstaan door uitspoeling van stikstof en, misschien soms ook van kali, misoogsten door het zaaien in een kletsnatte grond en een letterlijk verdrinken van het gewas bij langdurige plasvorming en volledig structuurbederf van de grond. Het stormachtige weer heeft verder de rijpende granen geen goed gedaan.

Hoe is thans de situatie? Ongetwijfeld aanmerkelijk slechter dan een jaar geleden. Bij oogstwerkzaamheden op natte grond is bovendien veel aan de structuur bedorven. Anderzijds was 1965 lang zo slecht niet als het op het eerste gezicht heeft geleken. Wij verwachten daarom een middelmatig resultaat, waarbij waarschijnlijk weer vrij grote onderlinge verschillen kunnen ontstaan. Het is misschien beter te zeggen: „variërend tussen vrij goed en vrij slecht”, een „voorspelling” waaraan men vermoedelijk niet zo heel veel zal hebben. Toch kan onze beschouwing misschien een aansporing zijn de grootst mogelijke moeite te doen de grond in een goede toestand te krijgen of te houden. Bovendien moet na de kort achter ons liggende, uiterst natte periode, waarin alle nog in opgeloste vorm aanwezige stikstof is uitgespoeld, in elk geval ruim met stikstof worden bemest. Structuurgevoelige gewassen verbouwe men bij voorkeur niet, als de structuur ernstig heeft geleden.

Akkerbouwbedrijf van 24 ha in de Noordoostpolder Nog een vaste arbeider in dienst houden?

Als het getij verloopt, moet men de bakens verzetten. Dit is ook van toepassing op de boer, die zich voortdurend moet bezinnen op de vraag of de bedrijfsvoering niet moet worden aangepast aan veranderende omstandigheden. Hij kan daarbij komen te staan voor beslissingen, die niet alleen diep ingrijpen in zijn bedrijfsvoering, maar ook in zijn gehele leefwijze. Vele bedrijven staan bijvoorbeeld voor de vraag of het bij de stijgende lonen en de toenemende mogelijkheden tot mechanisatie nog langer verantwoord is een vaste arbeider in dienst te houden.

Ook voor het akkerbouwbedrijf van 24 ha in de Noordoostpolder wordt deze vraag steeds meer actueel. In een studie van het L.E.I. wordt dit vraagstuk behandeld aan de hand van bedrijfsmodellen¹⁾. Hierbij werden voor drie verschillende situaties met behulp van lineaire programmering begrotingen opgesteld waarvan de uitkomsten onderling werden vergeleken.

Als benadering van de huidige situatie is daarbij uitgegaan van een tweemansbedrijf (boer met vaste arbeider) waar de werkzaamheden in hoofdzaak met eigen arbeid en werktuigen worden uitgevoerd. Als tegenhangers hiervan dienden

- een sterk gemechaniseerd eenmansbedrijf, dat bij de exploitatie van enige grote werktuigen en bij de uitvoering van een deel van de werkzaamheden samenwerkt met een ander bedrijf, en
- een eenmansbedrijf, waar de loonwerker wordt ingeschakeld voor die werkzaamheden, waarvoor het economisch niet verantwoord zou zijn zelf werktuigen aan te schaffen, alsmede voor het werk, dat niet door de boer alleen kan worden verricht.

EENMANSBEDRIJF GELEIDELIJK IN GUNSTIGER POSITIE?

Uit deze studie blijkt, dat op dit moment met een eenmansbedrijfsvoering nog niet een aanmerkelijk hoger arbeidsinkomen van de boer kan worden gerealiseerd. Blijven de lonen echter sterker stijgen dan de opbrengstrijzen en de prijzen van de niet-arbeidskosten, dan komt — wat de bedrijfsuitkomsten betreft — het eenmansbedrijf in een steeds gunstiger positie.

Dit is immers veel minder gevoelig voor loonstijgingen dan het tweemansbedrijf. Wil men het 24 ha-bedrijf als tweemansbedrijf handhaven, dan zal men het moeten zoeken in vergroting van de lonende werkgelegenheid, hetzij

door het tot ontwikkeling brengen van buiten de eigenlijke akkerbouw vallende teelten (bloembollen, grove tuinbouw, fruit), hetzij door het exploiteren van nevenbedrijven (varkens, pluimvee).

Een eenmansbedrijf, dat de oplossing zoekt in onderlinge samenwerking met een ander eenmansbedrijf van 24 ha is bij de huidige stand van de techniek nog moeilijk arbeidsorganisatorisch te verwezenlijken. In drukke perioden zal men n.l. behoefte hebben aan hulp van gezinsleden, scholieren, losse arbeiders. Bovendien zullen de investeringen in werktuigen voor dit bedrijf hoog zijn.

Een eenmansbedrijf, dat gebaseerd is op inschakeling van loonwerkers geeft arbeidsorganisatorisch veel minder problemen. Bij dit bedrijf ligt de onzekerheid vooral in de vraag of bij inschakeling van loonwerkers een tijdige en goede uitvoering van de werkzaamheden voldoende verzekerd zal zijn. Bij de huidige prijsverhoudingen is voor het eenmansbedrijf van 24 ha inschakeling van loonwerkers financieel waarschijnlijk iets voordeliger dan onderlinge samenwerking. Indien echter bij verdere loonstijgingen ook de loonwerker zijn tarieven moet aanpassen, zal de balans kunnen doorslaan ten gunste van de onderlinge samenwerking.

In de studie zijn de mogelijkheden voor het eenmansbedrijf niet uitputtend behandeld. De kans is groot, dat tussenoplossingen — waarbij voor sommige werkzaamheden de loonwerker wordt ingeschakeld en bij andere werkzaamheden wordt samengewerkt met een ander bedrijf — uiteindelijk de beste resultaten zullen opleveren.

¹⁾ Deze studie kan worden besteld door overschrijving van f 4 op girorekening No. 41.22.35 t.n.v. het Landbouw-Economisch Instituut. Vermeld dient te worden: „Zend Studie No. 32”.

